

FEDERAAL ONDERZOEKSPROGRAMMA DRUGS

SAMENVATTING

POPHARS

Drugs op festivals: Percepties van preventieve, schadebeperkende, zorggerelateerde, en repressieve strategieën

BERT HAUSPIE (UNIVERSITEIT GENT/HOGENT) – EDITH VAN DYCK (UNIVERSITEIT GENT) – JEREMIE PIOLAT (MODUS VIVENDI) – NICOLAS VAN DER LINDEN (MODUS VIVENDI) – CAROL SACRE (MODUS VIVENDI) – TINA VAN HAVERE (HOGENT) – CHARLOTTE LONFILS (MODUS VIVENDI) – CATHERINE VAN HUYCK (MODUS VIVENDI) – KOEN PONNET (UNIVERSITEIT GENT)

POPHARS

Drugs op festivals : Percepties van preventieve, schadebeperkende, zorggerelateerde, en repressieve strategieën

Contract - DR/00/85

SAMENVATTING

PROMOTORS: KOEN PONNET (UNIVERSITEIT GENT)
EDITH VAN DYCK (UNIVERSITEIT GENT)
TINA VAN HAVERE (HOAGENT)
CATHERINE VAN HUYCK (MODUS VIVENDI)

AUTEURS: BERT HAUSPIE (UNIVERSITEIT GENT/HOAGENT)
EDITH VAN DYCK (UNIVERSITEIT GENT)
JEREMIE PIOLAT (MODUS VIVENDI)
NICOLAS VAN DER LINDEN (MODUS VIVENDI)
CAROL SACRE (MODUS VIVENDI)
TINA VAN HAVERE (HOAGENT)
CHARLOTTE LONFILS (MODUS VIVENDI)
CATHERINE VAN HUYCK (MODUS VIVENDI)
KOEN PONNET (UNIVERSITEIT GENT)

Uitgegeven in 2021 door het Federaal Wetenschapsbeleid (BELSPO)
WTC III
Simon Bolivarlaan 30
B-1000 Brussel
België
Tel: +32 (0)2 238 34 11 - Fax: +32 (0)2 230 59 12
<http://www.belspo.be>
<http://www.belspo.be/drugs>

Contactpersoon: Aziz Naji
Tel: +32 (0)2 238 36 46

Het Federaal Wetenschapsbeleid of iemand die handelt in naam van het Federaal Wetenschapsbeleid is niet verantwoordelijk voor het gebruik dat gemaakt kan worden van deze informatie. De auteurs zijn zelf verantwoordelijk voor de inhoud.

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, elektronisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere wijze, zonder vermelding van de bron:

Hauspie, B., Van Dyck, E., Piolat, J., Van der Linden, N., Sacré, C., Van Havere, T., Lonfils, C., Van Huyck, C., & Ponnet, K. (2021). **Drugs op festivals: Percepties van preventieve, schadebeperkende, zorggerelateerde, en repressieve strategieën: Samenvatting**. Brussel, Federaal Wetenschapsbeleid 2021 – 12 p. (Federaal Onderzoeksprogramma Drugs)

INLEIDING

Over de hele wereld oefenen muziekfestivals een grote aantrekkingskracht op mensen uit, waarbij ze een breed publiek aanspreken dat voornamelijk uit adolescenten en jongvolwassenen bestaat. Dergelijke evenementen worden beschouwd als plaatsen voor vrije tijd, entertainment, en ontmoeting (Dilkes-Frayne, 2016; McCarthy, 2013; Martinus et al., 2010). Bijgevolg worden deze populaire evenementen doorgaans beschouwd als het even ontsnappen aan de dagdagelijkse realiteit. Vandaar worden ze dan ook beschouwd als archetypische settings voor alcohol- en ander druggebruik (Luckman, 2003; Borlagdan et al., 2010; Dilkes-Frayne, 2016; Bullock et al., 2018). Bovendien toonde onderzoek aan dat het festivalpubliek vaker illegale drugs, tabak, en alcohol gebruikt dan hun leeftijdsgenoten in de algemene bevolking (Measham et al., 1998; Duff, 2005; Lim, et al., 2008; Lim et al., 2010; Martinus et al., 2010; Hesse et al., 2012; Dilkes-Frayne, 2016). Tot dusver zijn strategieën met betrekking tot het drugbeleid op festivals – met als doel druggebruik en de daarmee samenhangende schade te verminderen – niet altijd even effectief gebleken, of werd hun effectiviteit niet onderzocht. Echter, niet zelden leidden druggelateerde sterfgevallen tot een stevig debat omtrent de effectiviteit van het huidige drugbeleid (Groves, 2018).

In België worden momenteel tal van preventieve, schadebeperkende, zorggerelateerde, en/of repressieve strategieën in het uitgaansmilieu, muziekfestivals inbegrepen, geïmplementeerd. De huidige studie richt zich op dergelijke strategieën en de perceptie van hun impact op het gedrag van mensen die illegale middelen gebruiken op Belgische muziekfestivals. In dit onderzoek werden 15 verschillende druggelateerde acties opgenomen:

- Festival stewards
- Informatie omtrent het alcohol- en drugbeleid van kracht op het festival
- Informatiebanners/-schermen met info omtrent alcohol en andere drugs
- Informatiestanden werkend vanuit de schadebeperkingsmethodiek (vb. Safe 'n Sound)
- *Outreach* teams werkend vanuit de schadebeperkingsmethodiek (vb. Modus Fiesta)
- Gratis drinkwater
- *Drug testing* diensten (*drug checking* of *pill testing*)
- Relax zones/-diensten voor niet-medische zorgen (vb., *bad trip management*)
- EHBO-diensten of mobiele EHBO-teams (vb. Het Rode Kruis, Het Vlaamse Kruis, etc.)
- Drugstonnen/*amnesty bins/mercy bins*
- Het betalen van een boete aan de politie (vb. Onmiddellijke Minnelijke Schikking (OMS), *règlement à l'amiable immédiat*)
- Politie in burger op het festivalterrein
- Politie in uniform op het festivalterrein
- Politie-interventies met drugshonden
- Controle aan de festivalingang door beveiligingspersoneel

Elk van deze druggelateerde interventies is (voornamelijk) gericht op middelengebruik en wordt, althans tot op zekere hoogte, geïmplementeerd in de muziekfestivalscene.

De doelstellingen van dit onderzoek bestaan eruit om een beter begrip te krijgen van de wijze waarop festivalbezoekers – gebruikers in het bijzonder – en -stakeholders de druggelateerde interventies op Belgische muziekfestivals percipiëren, om zo de implementatie van weloverwogen interventies te accommoderen. Daarnaast focussen we op de percepties van (normen omtrent) middelengebruik op

deze muziekfestivals, om zo de context van de interventies te schetsen. Het onderzoek is opgedeeld in twee delen (die met elkaar verbonden om overeenkomsten en mismatches tussen beide te detecteren), resulterend in de volgende onderzoekstopics/-vragen:

Inzicht verwerven in de percepties van preventieve, schadebeperkende, zorggerelateerde, en repressieve strategieën enerzijds, en percepties van (normen van) middelengebruik anderzijds, bij festivalbezoekers.

- OV1: Hoe ervaren festivalbezoekers (normen van) middelengebruik op Belgische muziekfestivals?
- OV2a: Hoe ervaren festivalbezoekers de geïmplementeerde druggerelateerde interventies (preventie, schadebeperking, zorg, repressie) op Belgische muziekfestivals?
- OV2b: Hoe ervaren festivalbezoekers de mogelijke impact van deze interventies op hun middelengebruik en gerelateerd gedrag?

Inzicht verwerven in de percepties van de geïmplementeerde druggerelateerde interventies en percepties van (normen van) middelengebruik door festivalstakeholders van onder meer preventieve, schadebeperkende, zorggerelateerde, en repressieve strategieën.

- OV3: Hoe ervaren festivalstakeholders (normen van) middelengebruik op Belgische festivals?
- OV4a: Hoe ervaren festivalstakeholders hun inspanningen in een context van druggebruik op Belgische muziekfestivals?
- OV4b: Hoe ervaren festivalstakeholders de inspanningen van andere druggerelateerde interventies op Belgische muziekfestivals?

METHODOLOGIE

Een *mixed-method* onderzoek werd uitgevoerd tussen 2019 en 2021, waarbij kwantitatief online surveyonderzoek en kwalitatief onderzoek (i.e., interviews) werden gecombineerd. Het kwantitatieve onderzoek werd uitgevoerd met behulp van *experience sampling methodology* (ESM), waarbij gegevens in een *real-world* omgeving (hier: muziekfestivals) worden verzameld. In de ESM-studie richtten we ons specifiek op festivalbezoekers en hun percepties omtrent druggerelateerde interventies op de festivals. Festivalbezoekers die aan de volgende selectiecriteria voldeden, werden opgenomen in het onderzoek:

- De leeftijd van 18 jaar of ouder hebben bereikt;
- Momenteel woonachtig in België;
- Van plan om binnen twee à drie maanden een muziekfestival in België bij te wonen;
- In het bezit zijn van een smartphone met internetverbinding.

De respondenten voor de ESM-studie werden online gerekruteerd, voornamelijk via Facebookadvertenties. Ze werden gevraagd om op verschillende tijdstippen een korte vragenlijst over hun festivalbezoek in te vullen.

Het kwalitatieve onderzoek bouwde verder op de data afkomstig uit de ESM-studie. Zowel festivalbezoekers als -stakeholders werden geïnterviewd. Voor de festivalbezoekers (waarvan de

meeste reeds deelnamen aan de ESM-studie) werden dezelfde selectiecriteria gehanteerd als tijdens de ESM-studie. De stakeholders bestonden voornamelijk uit actoren die druggerelateerde interventies implementeerden en/of uitvoerden op Belgische muziekfestivals. Het doel was om zowel professionals als vrijwilligers te bereiken die zich specifiek richtten op preventieve, schadebeperkende, zorggerelateerde, of repressieve strategieën, zoals: festivalorganisatoren; preventie- en schadebeperkingswerkers; EHBO-medewerkers en medisch personeel; beveiligingspersoneel; politieagenten of -commissarissen; vertegenwoordigers van het lokale beleid; en openbare aanklagers.

Om hun percepties en ervaringen met betrekking tot de geïmplementeerde druggerelateerde interventies en (normen van) middelengebruik te bestuderen, werden semigestructureerde interviews afgenomen. Daarbij werd gebruik gemaakt van een interviewleidraad.

Het initiële doel was om de respondenten face-to-face te interviewen, maar vanwege de COVID-19-pandemie werden de meeste interviews uiteindelijk online afgenomen. Enkel de Nederlandstalige festivalorganisatoren werden face-to-face geïnterviewd, aangezien deze interviews plaatsvonden vóór aanvang van de COVID-19-pandemie.

ALGEMENE RESULTATEN & CONCLUSIE

In totaal vulden 305 festivalgangers de vragenlijst in die voorafgaand aan het festivalbezoek werd afgenomen (T1). Hiervan vervulde 187 deelnemers ook de vragenlijsten gedurende (T2) en na (T3) het festivalbezoek. De steekproef ($n=187$) bestond uit respondenten met een hoge prevalentie inzake illegaal middelengebruik, waarvan de meeste aangaven een alomtegenwoordigheid van middelengebruik te hebben ervaren tijdens het festivalbezoek, alhoewel dit varieerde naargelang het type drugs (i.e., alcohol, cannabis, of andere illegale drugs).

Voorafgaand aan hun festivalbezoek (T1), was de meerderheid van de respondenten ervan overtuigd dat druggerelateerde interventies geen impact zouden hebben op het middelengebruik als zodanig. Soortgelijke bedenkingen werden uitgesproken nadat festivalgangers met de interventies waarvan sprake in contact kwamen (T3). Niettegenstaande werd zowel voor het festivalbezoek als na de opgedane, aan de interventie gerelateerde ervaring op het festival, totaal verschillende opvattingen geregistreerd betreffende de impact van druggerelateerde interventies op de gerelateerde risico's. Strategieën die inzetten op schadebeperking zouden volgens de festivalgangers voornamelijk leiden tot minder risicovol gebruik. Dit staat in schril contrast met hun opvattingen over repressieve interventies, waarvan een aanzienlijk deel van de respondenten meende dat ze de risico's op het middelengebruik net (licht) doen toenemen.

Soortgelijke opvattingen werden waargenomen met betrekking tot de gepercipieerde impact van druggerelateerde interventies op het persoonlijk middelengebruik nadat men met deze interventies in contact kwam. Echter, sommige van deze acties werden slechts in beperkte mate aangetroffen (vb. drug testing services). Volgens onze steekproef beïnvloedden druggerelateerde interventies het illegale middelengebruik (vb. frequentie van gebruik), het aankoopgedrag (vb. al dan niet aankopen bij onbekende dealers), of het alcohol- of ander druggebruik als vervangmiddel slechts in beperkte mate. Schadebeperkende interventies, echter, resulteerden volgens de respondenten in minder

risicovol gebruik en/of meer bewustzijn omtrent illegaal middelengebruik en bijbehorende risico's. Dit in tegenstelling tot politieacties, die net tot een stijging van de risico's zouden kunnen leiden, aldus een substantieel deel van onze respondenten.

Het kwalitatief gedeelte van het onderzoek bestond uit 40 interviews met festivalbezoekers en 44 interviews met -stakeholders. Beide groepen beschouwden middelengebruik als een onderdeel van de festivalcultuur en verwezen vaak naar gerelateerde hedonistische aspecten. Ondanks, of vanwege, de waargenomen prevalentie van druggebruik op festivals, leek het voor veel festivalstakeholders van cruciaal belang om te focussen op veiligheid en gezondheid. Daarenboven werd aangegeven dat de **normen van middelengebruik** op festivals van verschillende aspecten afhangen, zoals bepaalde kenmerken van het festival (vb. muziekstijl) en de gebruikte drugs, waarbij bepaalde muziekgenres zelfs werden geassocieerd met specifieke middelen. Zowel festivalbezoekers als -stakeholders bleken anders tegenover verantwoord (recreatief) middelengebruik dan tegen problematisch gebruik te staan. Dit in tegenstelling tot legale versus illegale middelen, waarbij het onderscheid voor velen van ondergeschikt belang (of zelfs louter irrelevant) bleek te zijn. Verder erkenden verschillende respondenten de aanwezigheid van problematisch alcoholgebruik op de festivals.

Op het eerste zicht creëerde de aanwezigheid van **EHBO-diensten** een gevoel van veiligheid bij de festivalgangers. Verder werden EHBO-diensten voornamelijk beschouwd als werkend vanuit een medisch perspectief, terwijl schadebeperkende initiatieven, zoals relax zones, meer in termen van middelengebruik bekeken werden, en tevens een meer ondersteunende rol (t.o.v. mensen die drugs gebruiken) aangemeten kregen. Hoewel EHBO-interventies voornamelijk als positief werden ervaren, nam men echter toch enkele specifieke barrières waar, zoals angst om door het medische personeel beoordeeld te worden, of schroom om hulp te vragen of cruciale gezondheidsinformatie aan het aanwezige personeel door te geven (vb. door aanwezigheid van repressieve acties op het festival).

Festivalgangers stonden doorgaans positief tegenover de **schadebeperkingsbenadering**. Echter, niet alle festivalbezoekers waren vertrouwd met het concept of verwarden specifieke schadebeperkingsdiensten met andere druggerelateerde acties. Zowel festivalbezoekers als -stakeholders pleitten voor meer preventieve acties en schadebeperkingsinitiatieven (vb. drug testing services), hoewel sommige stakeholders het wettelijk kader van dergelijke initiatieven in vraag stelden. Schadebeperking werd in het verleden niet altijd als vanzelfsprekend beschouwd, maar verschillende stakeholders merkten wel een evolutie op; het concept wordt steeds vaker geïmplementeerd op festivals, vaak als aanvulling op andere druggerelateerde acties. In het verlengde daarvan werd gepleit om preventie- en schadebeperkingsacties als onderdeel van een geïntegreerde druggerelateerde aanpak te beschouwen.

Repressieve interventies werden vanuit verschillende perspectieven beoordeeld. Enerzijds werden ze noodzakelijk geacht (zo werd wetshandhaving als uitermate geschikt beschouwd om de algemene veiligheid te waarborgen). Volgens verschillende stakeholders dienen repressieve interventies duidelijk een signaal te geven dat illegaal middelengebruik binnen de grenzen van het festival ontoelaatbaar is. Vanuit deze context beschouwden verschillende festivalbezoekers deze interventies als (te) afschrikwekkend. Anderzijds becommentarieerde men de (zwakke) impact van repressieve interventies, deels doordat gebruikers er vaak op anticipeerden, bijvoorbeeld door hun drugs te verbergen voor de politie. Daarenboven werd algemeen aangenomen dat repressieve interventies ook negatieve effecten op het gebruik van de festivalbezoekers hadden (vb. gelijktijdige inname van

verschillende drugs, angst om zich te informeren bij de druggerelateerde infostanden). Ten slotte gaf het beveiligingspersoneel aan dat – hoewel ze vaak met middelengebruik worden geconfronteerd – de wetgeving hen niet toelaat om op illegale drugs te controleren.

Verder benadrukten festivalstakeholders de cruciale rol van een vlotte samenwerking tussen de verschillende actoren, waarbij duidelijke afspraken en wederzijds begrip als cruciaal werden beschouwd (vb. geen aanwezigheid van politie bij de EHBO- of schadebeperkende diensten). Een betoog voor een evenwichtig drugbeleid werd gehouden waarbij de verschillende druggerelateerde strategieën als gelijkwaardig worden beschouwd. Sommige stakeholders gaven ook aan dat de impact van hun acties vaak moeilijk te meten of te beoordelen valt. Ten slotte werd een intrinsieke motivatie van de festivalorganisatie als noodzakelijk aanschouwd om de impact van druggerelateerde interventies te maximaliseren.

Doorgaans werden gelijkaardige patronen waargenomen in de resultaten van het kwantitatieve en kwalitatieve onderzoek. Respondenten uit beide studies stelden de potentiële impact van druggerelateerde interventies op de frequentie van middelengebruik met name in vraag. Festivalbezoekers lijken namelijk bepaalde strategieën te hanteren om bijvoorbeeld repressieve acties te omzeilen. Ook al werd wel aangenomen dat schadebeperkende maatregelen de aan middelengebruik gerelateerde risico's kunnen verminderen, geloofde men dat repressieve maatregelen net tot een risicovoller gebruik kunnen leiden. Deze bevindingen stemmen overeen met resultaten van recent Belgisch onderzoek naar middelengebruik en drugbeleid op festivals (Schrooten & Van Damme, 2019) dat de werking van specifieke beleidsbepalingen op de intentie van bezoekers om middelen te gebruiken onderuit haalde. Men toonde zelfs schadelijke effecten van bepaalde repressieve maatregelen aan, met een mogelijk een negatieve invloed op de gezondheid van gebruikers als gevolg. Tenslotte benadrukken de resultaten uit onze studie het *third-person effect*; zo waren onze festivalbezoekers doorgaans sterker overtuigd van het potentieel van druggerelateerde interventies op het middelengebruik van anderen dan op hun persoonlijk gebruik en gerelateerd gedrag.

BELEIDSAANBEVELINGEN

Op basis van de resultaten uit dit *mixed-method* onderzoek formuleren we onderstaande aanbevelingen, met als doel de synergie tussen druggerelateerde acties (en hun algemene effectiviteit) te optimaliseren en dergelijke acties adequater op het eigenlijke middelengebruik op Belgische muziekfestivals (en daarbuiten) af te stemmen.

- Implementatie van een geïntegreerd en evenwichtig drugbeleid, waarbij de vier pijlers – preventie, schadebeperking, zorg, en repressie – aan elkaar gelijkwaardig zijn. Veiligheids- en gezondheidsaspecten dienen dus op gelijke voet komen te staan, de volgende punten respecterend:
  - Een integraal beleid gaat niet alleen over het bevorderen van interdisciplinariteit. Het draait ook om het versterken van de bovenvermelde pijlers. Zo hangt de effectiviteit van EHBO- of schadebeperkende diensten voor een groot deel af van de helderheid van de gemaakte afspraken tussen de partners onderling (vb. wetshandhaving).

- Een evenwichtig drugbeleid op festivals geeft de wetshandhaving meer ruimte om zich te focussen op de problematiek rond drug dealing.
- In het kader van een evenwichtig drugbeleid kan een sterkere nadruk gelegd worden op preventie of schadebeperking, afhankelijk van de specifieke noden van het festival.
- Aanstelling van een coördinatiecomité op het festival, met een sterke betrokkenheid van de festivalorganisatie, rekening houdende met:
  - Een coördinatiecomité kan verschillende vormen aannemen. Minimaal vinden er op regelmatige basis coördinatiemeetings plaats – voor, tijdens (dagelijks), en na het festival – om enerzijds de situatie op het vlak van middelengebruik te monitoren, en anderzijds de aanpak en gerelateerde interventies te evalueren. Zodoende kunnen druggerelateerde interventies terstond aan de specifieke situatie worden aangepast.
  - Een coördinatiecomité dient uit vertegenwoordigers van de festivalorganisatie, het lokale beleid, en van elk van de bovengenoemde pijlers te bestaan. Dit orgaan neemt collectieve beslissingen over druggerelateerde, maar ook andere gezondheidsgerelateerde, onderwerpen (vb. seksuele gezondheid).
  - Om de implementatie van een integraal drugbeleid te faciliteren, kan een professional (tussenpersoon) worden aangesteld die de specifieke noden en vereisten van elk festival beoordeelt en festivalorganisatoren ondersteunt bij de implementatie van het beleid. Deze professional kan ook het coördinatiecomité samenstellen en/of coördineren.
  - De expertise van festivalorganisatoren kan worden ingezet om druggerelateerde interventies te faciliteren (vb. *Early Warning System* (EWS)-berichten over de volledige festivalsite verspreiden, de locatie van EHBO-diensten of relax zones markeren op de festivalplattegrond, ...).
- Ontwerp van een duidelijk wettelijk kader om druggerelateerde interventies te implementeren en verbeteren. Het volgende dient hierbij in overweging te worden genomen:
  - Naast andere schadebeperkende interventies, dient men de implementatie van *drug checking services* op festivals te bevorderen. Dit kan onder meer door adaptatie van de federale drugswetgeving, zodat dergelijke interventies uit de huidige grijze zone (op wettelijk vlak) gehaald worden. Inspiratie kan bijvoorbeeld geput worden uit de Nieuw-Zeelandse licentieregeling voor *drug checking services* (Ministry of Health, 2021).
  - Meer duidelijkheid dient gecreëerd te worden omtrent de rol van beveiligingspersoneel met betrekking tot illegaal middelengebruik op festivals (en in uitgaanssettings in het algemeen). Bovendien kunnen andere actoren beter geïnformeerd worden inzake de inhoud van het mandaat van beveiligingspersoneel met betrekking tot middelengebruik.
  - Het drugbeleid dient geharmoniseerd te worden, met andere woorden, een coherent beleid dient te worden ontwikkeld, dit zowel horizontaal (i.e., tussen de pijlers) als verticaal (i.e., tussen het regionale en federale niveau), zodat tegenstrijdige benaderingen wordt vermeden (vb. festivalorganisatoren die een ander drugbeleid op poten dienen zetten afhankelijk van de specifieke locatie van het festival).
- Organisatie van gespecialiseerde trainingen omtrent de omgang met middelengebruik en -gebruikers, voor actoren van druggerelateerde interventies, met inachtneming van:

- Een niet-veroordelende attitude van de actoren die in contact komen/werken met gebruikers dient te worden gestimuleerd (vb. medici en securitypersoneel).
- Preventie- en schadebeperkingstrainingen voor actoren die in contact komen/werken met gebruikers (vb. EHBO-medewerkers, beveiligingspersoneel, wetshandhavers) kunnen worden uitgerold, daar verschillende stakeholders het potentieel van dergelijke trainingen benadrukken.
- Evaluatie van druggerelateerde interventies, rekening houdende met:
  - Druggerelateerde interventies op festivals dienen (net zoals in elke andere setting) *evidence-based* en *evidence-produced* te zijn. Idealiter wordt de evaluatie uitgevoerd door een externe partij, mits het hanteren van een longitudinaal perspectief (i.e., maatregelen die op lange termijn worden geëvalueerd; zowel voor, tijdens als na het festival) en met inbegrip van gedragsmatige maatstaven (vb. meer dan louter zelfrapportering). Hiervoor kan onder meer inspiratie gehaald worden bij Australische muziekfestivals (vb. Olsen, Wong, & McDonald, 2019). Dergelijke evaluaties kunnen zowel het drugbeleid op festivals optimaliseren als het gebrek aan kennis betreffende de effectieve impact van druggerelateerde interventies compenseren. Een beter zicht op de impact van hun interventies stelt de stakeholders tevens in staat een adequate kosten-baten analyse te maken.

REFERENTIES

- Borlagdan, J., Freeman, T., Duvnjak, A., Bywood, P. T., & Roche, A. M. (2010). *From ideal to reality: Cultural contradictions and young people's drinking*. Adelaide, Australia: National Centre for Education and Training on Addiction (NCETA).
- Bullock, M., Ranse, J., & Hutton, A. (2018). Impact of patients presenting with alcohol and/or drug intoxication on in-event health care services at mass-gathering events: An integrative literature review. *Prehospital and Disaster Medicine, 33*(5), 539–542.
<https://doi.org/10.1017/S1049023X1800078X>
- Dilkes-Frayne, E. (2016) Drugs at the campsite: Socio-spatial relations and drug use at music festivals. *International Journal of Drug Policy, 33*, 27–35. <https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2015.10.004>
- Duff, C. (2005). Party drugs and party people: Examining the 'normalization' of recreational drug use in Melbourne, Australia. *International Journal of Drug Policy, 16*(3), 161–170.
<https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2005.02.001>
- Groves, A. (2018). 'Worth the test?' Pragmatism, pill testing and drug policy in Australia. *Harm Reduction Journal, 15*, 12. <https://doi.org/10.1186/s12954-018-0216-z>
- Hesse, M., & Tutenges, S. (2012). Music and substance preferences among festival attendants. *Drugs and Alcohol Today, 12*(2), 82–88. <https://doi.org/10.1108/17459261211235100>
- Lim, M. S., Hellard, M. E., Hocking, J. S., & Aitken, C. K. (2008). A cross-sectional survey of young people attending a music festival: Associations between drug use and musical preference. *Drug and Alcohol Review, 27*, 439–441. <https://doi.org/10.1080/09595230802089719>
- Lim, M. S., Hellard, M. E., Hocking, J. S., Spelman, T. D., & Aitken, C. K. (2010). Surveillance of drug use among young people attending a music festival in Australia, 2005–2008. *Drug and Alcohol Review, 29*, 150–156. <https://doi.org/10.1111/j.1465-3362.2009.00090.x>
- Luckman, S. (2003). Going bush and finding one's 'tribe': Raving, escape and the bush doof. *Continuum: Journal of Media & Cultural Studies, 17*(3), 315–350.
<https://doi.org/10.1080/10304310302729>
- Martinus, T., McAlaney, J., McLaughlin, L. J., & Smith, H. (2010). Outdoor music festivals: Cacophonous consumption or melodious moderation? *Drugs: Education, Prevention, and Policy, 17*(6), 795–807. <https://doi.org/10.3109/09687630903357692>
- McCarthy, B. (2013). The landscape of music festivals in Australia. In P. Tschmuck, P. L. Pearce, & S. Campbell (Eds.), *Music business and the experience economy: The Australasian case* (pp. 119–134). Berlin, Germany: Springer. <http://dx.doi.org/10.1007/978-3-642-27898-3>
- Measham, F. C., Parker, H., & Aldridge, J. (1998). The teenage transition: From adolescent recreational drug use to the young adult dance culture in Britain in the MID-1990s. *Journal of Drug Issues, 28*(1), 9–32. <https://doi.org/10.1177/002204269802800102>

Ministry of Health. (2021, May 24). *Drug checking*. <https://www.health.govt.nz/our-work/regulation-health-and-disability-system/drug-checking>

Olsen, A., Wong, G., & McDonald, D. (2019). *ACT Pill Testing Trial 2019: Program evaluation*.

Canberra, Australia: Australian National University.

<https://medicalschoo.anu.edu.au/files/ACT%20Pill%20Testing%20Evaluation%20report.pdf>

Schrooten, J., & Van Damme, J. (2019). Waarom een zerotolerancedrugbeleid voor festivals niet (goed) werkt. *Cahiers Politiestudies*, 3, 93–113.